

Dagmara Wojtasiak

BOLESŁAW ŚWIDERSKI JAKO PEDAGOG

W kilka dni po śmierci znakomitego bibliotekoznawcy prof. dr. hab. Bolesława Świdierskiego przypadł mi – studentce bibliotekoznawstwa – zaszczyt pisania o działalności profesora jako pedagoga i dydaktyka. Jest to trudne zadanie, zważywszy, że nie miałam możliwości uczestniczyć w zajęciach prowadzonych przez tego wybitnego fachowca. Jednak jego bogaty dorobek dydaktyczny, liczne rzesze słuchaczy, wypromowanie blisko 100 prac magisterskich, uczestnictwo w przewodach doktorskich i habilitacyjnych, nagrody i wyróżnienia w dziedzinie kształcenia kadr bibliotekarskich pozwolą mi podjąć próbę podsumowania całości działań na polu dydaktycznym.

Bolesław Świdierski urodził się w 1917 r. w Poznaniu i przez ponad 50 lat swojego życia związany był prywatnie i zawodowo z tym miastem.

W 1946 r. będąc już pracownikiem Biblioteki Uniwersytetu Poznańskiego im. A. Mickiewicza, zdał egzamin na stanowisko I kategorii w państwowej służbie bibliotecznej. Wtedy to, poprzez wykłady na szkoleniach i kursach bibliotekarskich, rozpoczął Profesor swą długoletnią „przygodę pedagogiczną” ze studentami.

Począwszy od 1950 r. prowadził wykłady z zakresu bibliotekoznawstwa w Państwowym Ośrodku Szkolenia Bibliotekarzy w Jarocinie. Zaś w roku akademickim 1951/52 przybliżał zagadnienia bibliotekoznawcze studentom Wydziału Filologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.

W tym okresie prof. Świdierski był także inicjatorem i wykonawcą szkolenia pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, m. in. na kursach pod auspicjami Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w 1956 i 1968 r. Ostatni kurs obejmował również – bardzo aktualne jak na ówczesne lata – problemy dotyczące informacji naukowej.

Na Uniwersytecie Poznańskim w roku akademickim 1967/68 powołano Międzywydziałowe Studium Bibliotekoznawstwa, którego wykładowcą został Bolesław Świdierski. Jego udziałowi w wykładach towarzyszyła przychylna

opinia ówczesnego dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej: „...w związku z utworzeniem na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza Międzywydziałowego Studium Bibliotekoznawstwa powołanie docenta doktora Bolesława Świderskiego jako fachowca z tego zakresu na docenta etatowego należy uznać za jak najbardziej wskazane” – czytamy w piśmie, jakie wystosował dyrektor Stanisław Kubiak do rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza 29 listopada 1967 r.

Zarówno na początku kariery, jak i później doskonale łączył pracę zawodową i pisarską z działalnością pedagoga i wychowawcy nowych kadr bibliotekarzy.

Wysoką ocenę profesjonalizmu i kunsztu pedagogicznego Profesora odzwierciedla nagroda „Zasłużony działacz kultury” przyznana w 1967 r. ponadto zaproszenie do uczestnictwa w pracach Rady Programowej Zakładu Szkolenia Centralnego Instytutu Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej, Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dyplomowanych przy Ministerstwie Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Był także od 1948 r. czynnym członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Okres działalności dydaktycznej i zawodowej na terenie Poznania zamyka rok 1969. Wtedy to został ogłoszony konkurs na dyrektora w Bibliotece Uniwersyteckiej w Łodzi. Kandydatura Profesora została przyjęta i 1 października tegoż roku objął on to stanowisko po prof. Helenie Więckowskiej.

Już jako dyrektor BUŁ prowadził seminarium doktoranckie, na które uczęszczali m. in. pracownicy Biblioteki. Nadzorował również działalność dydaktyczno-oświatową prowadzoną na terenie Biblioteki, głównie w postaci przysposobienia bibliotecznego, a także zajęć, z bibliografii i informacji naukowej dla studentów (dwóch ostatnich lat) Uniwersytetu Łódzkiego.

Dzięki jego inicjatywie, po siedmiu latach przerwy, powołano na Uniwersytecie Łódzkim Międzywydziałowe Studium Bibliotekoznawstwa na podstawie Zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 kwietnia 1969.

Jednak już w 1970 r. Katedra jako samodzielna jednostka organizacyjna została zlikwidowana zgodnie z zaleceniami rektora Uniwersytetu Łódzkiego, a Studium zostało umieszczone w ramach Instytutu Filologii Polskiej w obrębie Zakładu Nauk Pomocniczych i Bibliotekoznawstwa. Natomiast w roku akademickim 1972/73 rozpoczął pracę Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego, którego kierownikiem został prof. Bolesław Świdorski. Zakład prowadził dwuletnie studia dzienne.

W 1975 r. uruchomiono studia stacjonarne, na których nauka trwała cztery lata i kończyła się egzaminem magisterskim. W dwa lata później powołano także czteroletnie studia w trybie zaocznym. Kierownikami Zaocznego Studium byli kolejno: dr hab. Jerzy Włodarczyk, dr Ryszard Żmuda, doc. dr hab. Hanna Tadeusiewicz i dr Bogumił Karkowski. Następnie

w roku akademickim 1980/81 uruchomione zostało Studium Podyplomowe Bibliotekoznawstwa, którego kierownikiem był dr Ryszard Żmuda, a od 1981/82 dr Bogumił Karkowski.

Ostatnim etapem zmian organizacyjnych było przekształcenie 2 listopada 1981 r. Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa w Katedrę Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, która do dziś kształci studentów w systemie pięcioletnim w trybie stacjonarnym i zaocznym, a także na dwuletnim Studium Podyplomowym.

Zorganizowanie w Łodzi tego typu placówki dydaktycznej było trudne przede wszystkim ze względu na brak kadry naukowej oraz ograniczony czas przygotowań. Jednak, dzięki znacznej pomocy współpracowników, przedsięwzięcie to powiodło się.

Tak oto rozpoczął się łódzki okres życia i działalności naukowej Profesora, którego znaczną część miały stanowić zajęcia ze studentami i praca dydaktyczna. Zapoczątkował je Bolesław Świdorski w roku akademickim 1970/71 wykładami poruszającymi problematykę współczesnego bibliotekarstwa i informacji naukowej.

W ciągu następnych lat pracy pedagogicznej prowadził wykłady, proseminaria i seminaria magisterskie z kilku dziedzin szeroko pojętej bibliologii. Głównie dotyczyły one: bibliotekoznawstwa, informacji naukowej, metodologii badań nauki o książce i bibliotekach. Zajęcia te, prócz macierzystej jednostki, prowadził także na kilku kierunkach uniwersyteckich: filologii polskiej, historii, etnografii, filozofii i archeologii.

Fachowa i kompetentna praca dydaktyczna Profesora zaowocowała już w 1979 r., kiedy to pierwsi jego słuchacze składali egzaminy magisterskie. Ogólna liczba magistrantów prof. Świdorskiego sięgnęła blisko 100 osób, a różnorodność prac można podzielić na kilka bloków tematycznych: informacja naukowa, czytelnictwo, nauka o książce (głównie w postaci bibliografii), historia bibliotek (również bibliotek szkolnych). Jednak najobszerniejszą grupę tematyczną stanowią opracowania (monografie, bibliografie) dotyczące regionu łódzkiego, związane z bibliotekami (publicznymi i szkolnymi) oraz ruchem wydawniczym. I jest to dominująca tematyka wśród prac, które wypromował.

Taka tendencja w doborze tematów związana była zapewne z geograficznymi zamiłowaniem Profesora, który sam był autorem wielu bibliografii regionalnych i zachęcał studentów do podejmowania takich zagadnień.

„Do obowiązków pracowników naukowo-dydaktycznych należy, jak wiadomo, nie tylko kształcenie i wychowywanie studentów, lecz także pomnażanie wiedzy w wybranej dziedzinie naukowej”¹.

¹ B. Świdorski, *Historia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–87*. Referat wygłoszony z okazji obchodów 50-lecia KBIN.

Dlatego – oprócz prac magisterskich – był także promotorem kilku prac doktorskich. Doktoraty powstawały w IINTE w Warszawie, w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie, ale przede wszystkim w KBIN:

1. Jastrzębski Bogdan, *Dzieje książki i prasy w Tomaszowie Mazowieckim w XIX i pierwszej połowie XX wieku*.

2. Konieczna Jadwiga, *Dzieje bibliotek łódzkich w latach 1890–1918*.

3. Kurek-Kokocińska Stanisława, *Branżowe ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Łodzi (Zarys rozwoju w latach 1945–84, organizacje i działalność)*.

4. Kwiatkowska Magdalena, *Historia bibliotek w Piotrkowie Trybunalskim w latach 1793–1918*.

Dorobek dydaktyczny poszerzają recenzje prac doktorskich (m. in. Ryszarda Żmudy) oraz habilitacyjnych (J. Dunina, J. Kapuścika, J. Ratajewskiego i Z. Żmigrodzkiego).

Trzeba zaznaczyć, iż działania prof. Świderskiego jako kierownika placówki edukacyjnej i jej wykładowcy miały charakter wieloaspektowy.

Z jednej strony był czynnym organizatorem licznych form kształcenia: kursów, zajęć specjalizacyjnych oraz nauczania na poziomie średnim i akademickim. Jako specjalista wspomagał liczne komisje egzaminacyjne i kwalifikacyjne fachową oceną kandydatów. Swą pedagogiczną postawą oraz oddziaływaniem wychowawczym na młodą kadrę naukową, poprzez hospitacje zachęcał wykładowców Katedry do uzyskiwania kolejnych stopni naukowych, dzięki czemu podnosiły się ich kwalifikacje, a co za tym idzie wzrastał poziom kształcenia studentów.

Z drugiej zaś strony wspomagał kształcenie bibliotekoznawcze swoimi publikacjami. Za pomoce dydaktyczne, wykorzystywane w procesie nauczania, uważa się² *Klasyfikację piśmiennictwa. Katalog rzeczowy* – pracę, która weszła w skład *Bibliotekarstwa naukowego*³ jako piąty rozdział tej pozycji – opracowany przez: B. Świderskiego, S. Osmólską i J. Kossonogę. Obejmuje ona wiele aktualnych zagadnień dotyczących stosowania klasyfikacji w bibliotekach, różnic między katalogiem alfabetycznym a rzeczowym, budowę i zadania katalogu działowego, a także opis według wyrazów głównych. Choć praca ta powstała w latach 50., to nadal chętnie korzystają z niej studenci.

Kolejną, służącą pomocą pozycją autorstwa B. Świderskiego jest *Współpraca bibliotek w Polsce*, która znalazła się w *Materialach do studiowania bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*. Tu omawia zagadnienia współpracy bibliotek na wszystkich etapach procesów bibliotecznych (gromadzenia, opracowania, udostępniania), na polu bibliografii, informacji naukowej oraz w zakresie

² Wg *Oceny działalności dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej* przeprowadzonej w 1981 r. przez ówczesnego rektora Uniwersytetu Łódzkiego.

³ *Bibliotekoznawstwo naukowe. Z uwzględnieniem informacji naukowo-technicznej*, red. A. Łysakowski, Warszawa 1956.

centralnych katalogów i prac naukowych. W zakończeniu autor zamieścił postulaty na przyszłość, którą widział w tworzeniu systemów ogólnokrajowych.

Bolesław Świdorski jest także autorem haseł w *Encyklopedii wiedzy o książce* dotyczących bibliotek polskich i zagranicznych oraz klasyfikacji bibliotecznych. Biorąc udział w takich przedsięwzięciach, przyczynił się do teoretycznej podbudowy nauki o książce.

Profesor był laureatem wielu nagród i odznaczeń za osiągnięcia dydaktyczne:

- „Zasłużony działacz kultury” (1967).
- Dyplom uznania za osiągnięcia w upowszechnianiu kultury od Ministra Kultury i Sztuki (1976).
- W latach 1977/78, 1980/81, 1981/82 przyznany przez Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego dodatek dla nauczycieli wyróżniających się w pracy dydaktycznej.
- Nagrody z okazji Dnia Nauczyciela za osiągnięcia w pracy naukowo-dydaktycznej, organizacyjnej i wychowawczej w latach 1973, 1974, 1976, 1977, 1979, 1980.
- Nagroda Indywidualna I stopnia Rektora Uniwersytetu Łódzkiego za osiągnięcia dydaktyczne, wychowawcze i organizacyjne w 1987 r.

Staraniem moim było jak najdokładniejsze przedstawienie działalności dydaktycznej prof. dr. hab. Bolesława Świdorskiego na wielu płaszczyznach. Nie wszystko jednak można zobrazować za pomocą słów i liczb. Znacznie istotniejsze jest bowiem to, w jakim stopniu wiedza przekazana studentom przez Profesora mogła wpłynąć na kształtowanie się pozytywnych postaw bibliotekarskich młodych ludzi.

Kształcąc przyszłą kadre biblioteczną, a także podnosząc kwalifikacje osób już pracujących w tym zawodzie, wykładając im teoretyczne i praktyczne zagadnienia szeroko pojętego bibliotekarstwa, przyczynił się do podnoszenia kwalifikacji pracowników książki oraz rangi zawodu bibliotekarza.

Wykłady prof. Świdorskiego – choć czasem niespójne – były przesycone gruntowną wiedzą, dającą studentom doskonałe przygotowanie do egzaminu, który był przeżyciem zarówno ze względu na osobowość profesora, jak i panującą na nim atmosferę. Na zajęcia przychodził zawsze przygotowany, z mnóstwem materiałów i wiadomości. Jako wykładowca i promotor prac naukowych zapisał się w pamięci swoich uczniów raczej jako fachowy doradca niż inspirator i troskliwy opiekun. Nie narzucał tematów, nie ingerował zbyt w pisane przez studentów prace, nanosząc tylko konieczne poprawki.

Profesor był typem skrytego naukowca, który jednak służył chętnie fachową radą, dokonywał korekt i poprawek, a także wspomagał wszelkie próby pisarskie swych współpracowników. Często sam nakłaniał ich do podnoszenia kwalifikacji i zdobywania tytułów naukowych.

Choć był osobą zachowującą znaczny dystans w kontaktach służbowych, odkrywając swe walory towarzyskie dopiero wśród bliskich, to często okazywał wiele ciepła i troski, użyczając skrawka parasola, czy dzieląc się kanapką. Ukazywał wtedy swe oblicze – człowieka dobrodusznego, jakim był w głębi duszy Bolesław Świdorski.

Wieloletnia praca dydaktyczna Profesora, osiągnięcia naukowe i przytoczone wyżej liczne nagrody i dowody uznania świadczą najdobitniej, iż właściwie wypełniał powierzone mu obowiązki i zadania choć sam mówił o sobie: „...byłem skromnym kontynuatorem działań wielkich poprzedników”.

Dagmara Wojtasik

BOLESŁAW ŚWIDORSKI – PEDAGOGUE AND TEACHER

This article describes pedagogic and didactic activity of prof. Bolesław Świdorski. He was a long-time employee of Poznań University Library, the director of Łódź University Library, and the manager of KBIN UŁ as well. He organized various courses and trainings, being a lecturer in Poznań, Łódź and Jarocin. He Promoted many master's and doctor's works. Thanks to his activity the level of education of librarian regiment has been invesead.